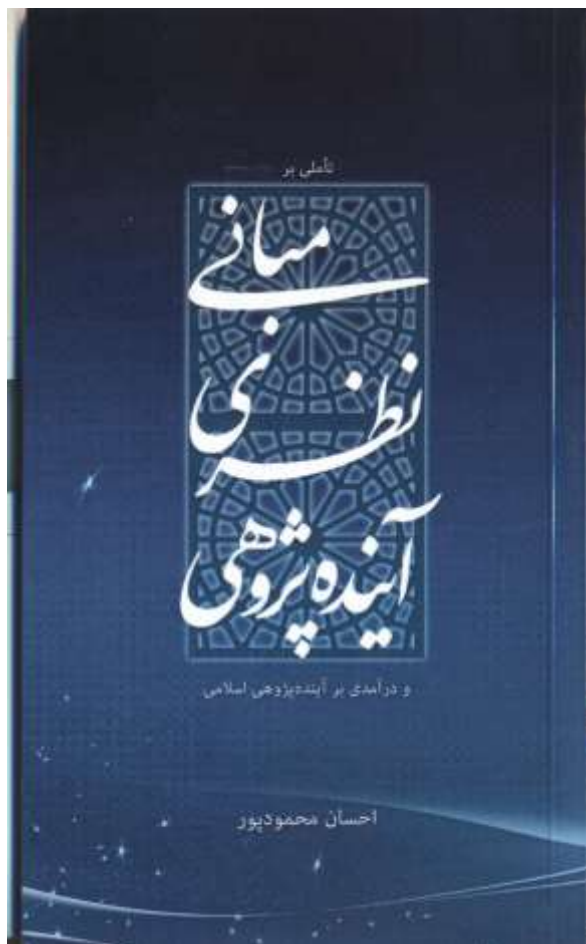

تاملی بر مبانی نظری آینده پژوهی و درآمدی بر آینده پژوهی اسلامی

مؤلف: احسان محمود پوری

ناشر: مؤسسه افق آینده پژوهی راهبردی

نوبت و سال نشر: اول / ۱۳۹۱

بها: ۱۰۰ هزار ریال

کتاب حاضر نتیجه نشست های میان خبرگان حوزه آینده پژوهی اسلامی در «مؤسسه افق آینده پژوهی راهبردی» برای برون رفت از چالش فراروی محققان مسلمان درباره تفاوت ماهوی بین رویکرد هستی شناسانه و نیز معرفت شناسانه ی تعالیم اسلامی و غربی تدوین شده است.

برچسب ها: آینده پژوهی اسلامی، مبانی آینده پژوهی، معرفت شناسی آینده پژوهی، مؤسسه افق آینده پژوهی.

این اثر در سه فصل تدوین شده است که عبارتند از؛

- فصل اول: عالم و آدم مدرن
- فصل دوم: مبانی نظری آینده پژوهی
- فصل سوم: درآمدی بر آینده پژوهی اسلامی.

فصل اول / عالم و آدم مدرن:

افق آینده پژوهی راهبردی: حمید رضا خسروی : در این فصل به تعریف مدرنیته، صفاتی را که می توان برای مدرنیته برشمرد، مبانی نظری مدرنیته و مروری گذرا بر معرفت شناسی اومانیستی اشاره شده است. مدرنیته عبارت است از فرایند عام و همگانی عقلانیت و افسون زدایی و رهایی از توهمات.

صفات را که می توان برای مدرنیته برشمرد، عبارت است از: ۱. روشی نو و نیرومند برای شناخت طبیعت؛ ۲. تکنولوژی جدید ماشینی؛ ۳. روش های جدید تولید صنعتی؛ ۴. پیشرفت بی سابقه در معیارهای مادی حیات بشری؛ ۵. سرمایه داری؛ ۶. فرهنگ عمدتاً سکولار؛ ۷. دموکراسی لیبرال؛ ۸. فردگرایی؛ ۹. عقل گرایی؛ ۱۰. انسان مداری. بنیاد تفکر مدرن بر اومانیسم واقع است که اصالت را به انسان ناسوتی می دهد و مبدأ و معاد و آغاز و انجام عالم را انسان می داند. لازمه تفکر اومانیستی، «شالوده شکنی» و «مخالفت با هر بنیاد غیر بشری» است.

معرفت شناسی اومانیستی، انسان را خاستگاه و مبنای شناخت می داند و این اصلی است که تمامی سنت های معرفتی اومانیستی - صرف نظر از تفاوت هایشان - در آن اتفاق نظر دارند.

فصل دوم / مبانی نظری آینده پژوهی:

تفکر مدرن دقیقاً بر آینده پژوهی مؤثر بوده و اساساً آینده پژوهی به معنای اخص آن، فرزند اومانیته است. این فصل شامل مباحث ذیل است:

۱. اومانیسم متأخر و خاستگاه آینده پژوهی ۲. پیش فرض های آینده پژوهی و ۳. اهداف آینده پژوهی. اومانیسم ریشه های خود را از چین باستان، از یونان و رم کلاسیک، از طریق رنسانس و روشن گری، تا انقلاب علمی جهان مدرن دنبال کرده است.

پیش فرض ها شامل: ۱. تلقی خطی از زمان، ۲. امکان منحصر به فرد بودن آینده، ۳. آینده و اقدام، ۴. مفیدترین دانش، ۵. نامتعیین بودن آینده، ۶. عدم قطعیت آینده، ۷. انسان ها یک دیگر را می سازند، ۸. کل گرایی، ۹. آینده های بهتر، می باشد. و اهداف آینده پژوهی را می توان؛ ۱. مطالعه آینده های ممکن، ۲. مطالعه آینده های محتمل، ۳. مطالعه تصورات از آینده، ۴. مطالعه بنیادهای معرفتی آینده پژوهی، ۵. مطالعه بنیادهای اخلاقی آینده پژوهی، ۶. تفسیر گذشته و جهت یابی حال، ۷. ادغام دانش و ارزش برای طراحی کنش اجتماعی، ۸. گسترش مشارکت های دموکراتیک در تصویرسازی و طراحی آینده، ۹. جانب داری از یک تصویر مشخص از آینده.

فصل سوم / درآمدی بر آینده پژوهی اسلامی:

مطالب این فصل مباحثی همچون ۱. نقد آینده پژوهی از دیدگاه آموزه های اسلامی؛ مبنایی ترین تضاد بین آینده پژوهی و نگاه اسلامی، نگاهی که آینده پژوهی انسان را مجاز می داند تا فعالانه نسبت به تقدیر آینده ای مماس با سعادت دلخواهش اقدام کند، ۲. درآمدی بر تأسیس آینده پژوهی اسلامی؛ احادیث و روایات این حوزه را می توان معطوف به چند رویکرد دانست: الف. رویکرد تشویق به آینده نگری؛ ب. رویکرد تشویق به روش مندی در آینده اندیشی؛ ج. رویکرد تشویق به برنامه ریزی غایت گرا؛ د. رویکرد تشویق به مواجهه آگاهانه با آینده .

نتیجه گیری

۱. در حوزه هستی شناسی مبتنی بر تفکر توحیدی، تمامی آفرینش، عرصه ظهور خداوند شناخته می شود.
۲. در حوزه معرفت شناسی علاوه بر عقل، تجربه و شهود - که هر یک در قلمروی خاص معرفت بخش هستند - منبعی خطا ناپذیر و والاتر که همان وحی است وجود دارد.
۳. در حوزه انسان شناسی، اسلام انسان را موجودی برخوردار از فطرت الهی و طبیعت حیوانی می داند.
۴. سعادت بشری در پرتو بندگی خدا و پیروی از دستورات او تأمین می شود.

۵. اراده و مشیت خدا به صورت «سنت» یعنی به صورت قانون و اصل کلی، بر آفرینش حاکم است.

۶. اختیار و اراده انسان – در کنار سایر پدیده ها- در ساخت آینده نقش دارد اما نقش تمام عوامل شکل

دهنده آینده – و از جمله انسان- در طول اراده الهی است.

۷. برای جهان فرجامی نیکو و از پیش تعیین شده وجود دارد. این فرجام نیکو، جامعه آرمانی است که بر

محور «ولی خدا» شکل می گیرد.

«مؤسسه افق آینده پژوهی راهبردی» امیدوار است این کتاب مختصر بتواند مسیری فراروی اندیشمندان

آینده پژوهی مهیا سازد تا با بهره گیری از انوار آیات قرآن و روایات معصومین سلام الله علیهم، فضایی جدید

در ادبیات آینده پژوهی اسلامی و ایرانی ایجاد نماید.